

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 44.

V Ljubljani, 3. listopada 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Občna volilna pravica in slovensko učiteljstvo. — Naš denarni zavod. — Boj za kruh na Goriškem. — Novi šolski učni red in — stara netočnost glede slovanskih šol. — Učiteljski stan — najboljši stan. — Priznanja in zaupnice. — Razstava učil v Ljubljani. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Listnica uredništva. — Inserati.

Občna volilna pravica in slovensko učiteljstvo.

Ker se je pokazalo, da je sedanji parlament nezmožen za delovanje in ker delavstvo vedne odločneje zahteva svojega zastopstva v državni zbornici in v deželnih zborih, se peča vse časopise s problemom volilne reforme in razpravljajo o tem vprašanju po svoje, navadno tako, kakor to služi dotični stranki, katere glasilo je dotični list.

Stojimo na liberalnem, svobodomiselnem stališču. Nihče nam ne more očitati, da smo kdaj krenili s tega pota. Govor našega lista je bil vedno odkritosrčen: naravnost in brez ovinkov smo povedali, kar nam je bilo v mislih. Zatorej ne moremo tudi zdaj drugače, nego da povemo popolnoma odkrito svoje mnenje.

Z občega stališča mora vsak priznati, da ni idealnega volilnega prava, ki bi zadovoljilo vse in vsakega, ki bi popolnoma ustrezalo vsem interesom in bi razmerno vsakomur dalo pravice, ki mu gredo po krvnem in denarnem davku, po inteligenci in po drugih okolnostih. Ustvariti tak zakon, tak ideal, je človeškim močem nemogoče. Vendar pa moramo reči, da je občna in enaka volilna pravica še najmanj krivična. To je uvidela tudi avstrijska državna zbornica, ki se je z absolutno večino izrekla za tako volilno preosnovo. Glasovali so zanjo taki poslanci, ki zastopajo veliko večino volilcev.

Poudarjamo, da se ne oziramo pri teh svojih izražanjih samo na razmere, ki vladajo v kaki posamezni kronovini, n. pr. na Kranjskem. Naš list je glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva, zategadelj ne smemo in ne moremo poznati kronovinskih mej. Naš glas je odmev vseh tistih dežel, koder deluje učiteljstvo, ki soglaša z našim listom.

Znano je, da se je cenzus neprestano nižal, tako da znaša sedaj le 8 kron, kar je minimalno. Pred 10. leti so ustanovili občno kurijo. Zdi se nam torej, da je za tako volilno reformo vse pripravljeno, volilni kataster in uradništvo je vajeno. Tudi voli že sedaj skoro polovica volilcev (n. pr. na Kranjskem 44,8 odstotkov). Tako je tudi v drugih kurijah. Vzrok temu je mnogo dohodninski davek.

Peta kurija nima nikakega pomena, ker so volilni okraji preveliki in ker ima poslanec preraznovrstne volilce. Izid volitve v peti kuriji je izraz volje posameznih stanov, ki postavljajo svoje zvanje v službo politike. Izraz volje volilcev to ni.

Kurije so zastarane. Veleposestvo nima — kakor govori sodba današnjega modernega naziranja — nobene pravice, da bi si prisvajalo posebne privilegije pri zakonodajstvu. Veleposestvo je izvečine v rokah plemstva, ki je vkljub vsemu in vsakemu dovolj protežirano, saj se le njemu naklanjajo vsa višja mesta v vojaških in civilnih službah. Tu so izjeme tako redke kakor nikjer drugod.

Oglejmo si kmetiško kurijo! Tu se je zadnjih 40 let mnogo izpremenilo. Industrija se je preselila iz mesta na kmete; in tam, kjer so bile same kmetije, so zrasle mnoge tvornice, da je kmetiško prebivalstvo v manjšini proti industrijskemu delavstvu. Vendar nima vse to delavstvo nikake pravice pri zakonodaji, temveč vso politično moč ima v rokah kopica zadolženih kmetov. Ravno tako je v mestih. To dela demagogijo »malega moža«.

Uvedejo naj občno in enako volilno pravico, saj plačujemo vsi krvni davek in vsi indirektni davek. Zakoni so veljavni za vse ljudi — njih moč je za ubogega trpina dostikrat strožja nego za človeka z imenom in stanom. Nekaterniki so celo sankrosanktni. To je krivica, očitvidna in kruta. Kako pridejo brezpravni ljudje do tega, da jim kujejo drugi zakone, ki jih morajo izpolnjevati, a pri zakonodaji nimajo besede?

Zastopniki veleposestva in trgovskih zbornic naj pridejo v gosposko zbornico, parlament pa bodi last ljudstva!

Inteligenca bi morda potemtaj res ne prišla do prave moči. Toda tudi sedaj nima pravega zastopstva, ker jo zaduši »mali mož«. Moč inteligence pa lahko mnogo vpliva na maso. Treba je samo dela. Sam ob sebi se ne vzgaja nihče, ako nima zgleda in izpodbuje in ako ne čuti potrebe. To poslednje dobi, ako se mu vcepi vera v lastno moč in veljavo ter se dvigne v njem dostojanstvo človeka, ki ga izpolnuje vzgoja.

Zmaga bi se potem nagnila na to ali ono stran. Kjer ni industrije in vpliva naprednih idej, ki izhaja iz pozitivnega

dela, tam bi zmagala konservativnost in moč tiste stranke, ki je drugi iztrgala ljudstvo iz rok. Na poraženi strani bi umrla brezdelnost, ojačila bi se naznotraj, iz njenega dela bi izvirala privlačna sila in tako bi ji vstajala bodočnost.

In pravico do življenja ima le tisti, ki ima bodočnost. Zgodovina nas pa uči, da je reakcija hipna slabost, ki pride za njo prebujenje in vstajenje. Da pa pride to dvoje, je treba dela in vztrajnosti. Dokaz so nam Čehi.

S slovanskega stališča se moramo tudi ogrevati za občno in enako volilno pravico. Slovani tvorimo večino prebivalstva in bi potem imeli tudi večino poslancev, četudi bi morebiti volilnih okrajev ne odmerili po številu duš, ampak po davčni moči. Sicer bi pa tudi to ne bilo popolnoma pravično, ker ravno nerazvite dežele oddajajo ljudstvo — razvitejšim.

In učiteljstvo? Gotovo je, da bi potem prišli naprednejši možje v državni zbor, ker bi industrijno delavstvo, ki je v večini socijalistično, imelo pri volitvah važno vlogo. Poslanci proletarijata se bodo gotovo zavzemali za proletarca-učitelja, da ne bo stradal.

In šole? Siti, mehkužni meščanski sloji je niso dovolj znali braniti pred sovražniki: pridobivali so v nji postojanko za postojanko. Žalosten zgled je odstopivši minister Hartel. O priliki naštejemo še druge.

S tako volilno reformo bi šinilo v avstrijske narode novo življenje, kri bi zaplula živejše po naših žilah. Dvignilo bi se tudi od bede in brezpravnosti tlačeno učiteljstvo in bi hitelo v boj za svoj vzor: za svobodno šolo in za svobodo lastnega stanul

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca kimavca 1905 K 158.178-22.

Naznanijo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Boj za kruh na Goriškem.

Deželno učiteljsko društvo.

Iz odbora deželnega učiteljskega društva za Goriško in Gradiščansko nam poročajo, da so šli dne 26. pret. m. v deputaciji h gospodu c. k. namestniku predsednik Franc Bajt, podpredsednik Andrej Pizzul in odbornik Ignacij Križman. Bili so najvljudnejše sprejeti: V daljšem govoru je predsednik pojasneval učiteljsko vprašanje in apeloval na visoko vlado, da naj bi porabila ves svoj vpliv, da bi končno rešili to perečo zadevo. Gospod c. k. namestnik je deputacijo zagotovil, da napravi vse mogoče korake za ugodno izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja in je odkritosrčno izjavil, da mu je neumljivo, kako morejo učiteljske družine živeti s tako pičlimi dohodki pri sedanjih draginjah vseh življenskih potrebščin. Deputacija je gospodu c. k. namestniku pojasnila vse učiteljske težnje ter se mu priporočila, da naj bi blagovolil podpirati pri visokem

deželnem zboru prošnjo deželnega učiteljskega društva za draginjske doklade vsemu učiteljstvu že v tekočem letu. Gospod c. k. namestnik je zagotovil deputacijo, da bo učiteljstvo tudi v tem oziru podpiral z vso vnemo ter da ne bo prenehal delovati v korist deželnega učiteljstva, dokler ne uredi učiteljskih plač, in da porabi ves svoj vpliv, da se predloži v najvišjo sankcijo zakon o ureditvi učiteljskih plač, kakor hitro poskrbi visoki deželni zbor za primerno pokritje. S hvaležnostjo se je deputacija poslovila od gospoda namestnika in ga zagotovila hvaležnosti vseh učiteljskih src, ako se njegovemu velikemu vplivu posreči to človekoljubno delo v prilog učiteljskega stanu. Upamo, da se bo deželni zbor pridružil željam gospoda c. k. namestnika ter da končno vendarle postane dobrotnik deželnega učiteljstva, ki bo gospodom deželnim poslancem gotovo hvaležno za ta plemeniti čin.

Isti dan popoldne je bila odborova seja, kjer se je sprejela spodaj sledeča vloga, ki jo je v slovenskem in italijanskem jeziku nesla ista deputacija v deželno pisarno, kjer je prosila za avdijenco pri gospodu deželnem glavarju, da se osebno priporoči za končno ugoditev teh opravičenih učiteljskih želja. Ta uloga se glasi doslovno:

Visoki deželni zbor!

Zopet je minilo leto, ki ni prineslo učiteljstvu naše pokrajine nikakega niti najmanjšega izboljšanja njegovega gmotnega stanja. Zakonski načrt, sprejet soglasno pri zadnjem zasedanju visoke deželne zbornice v korist učiteljstva, njegovih revnih vdov in prepotrebnihih sirot, je še vedno nesankcioniran zakonski načrt, kateri nikakor ne more zadovoljiti bednega učiteljskega položaja. Vsakemu človekoljubu je neumljivo, kako more učiteljstvo s svojimi družinami životariti s temi poniževalnimi, za njegov stan naravnost nedostojnimi plačami. Učiteljstvo se vprega in peha prostovoljno v svojem prostem času, določenem za počitek po napornem stanovskem delu, s postranskimi službami, z vednim prizadevanjem, da bi olajšalo trpljenje in pomanjkanje sebi in dragim svojcem, a vse zastonj: Vkljub najpožrtvovalnejšemu naporu in trudu ne more izhajati v sedanjih velikih draginjah, ki je nastala povsod v deželi. Prisiljeno je delati dolgove, prositi predujme, podpore, draginjske doklade in sploh se posluževati vseh mogočih sredstev, da zagotovi sebi in svojcem skromni kos netečnega kruha, ki mu ga tako mačehovsko reže domača dežela.

Ista visoka zbornica je izboljšala gmotni položaj deželnega uradništva, ki je bilo že prej bolje plačano nego učiteljstvo, in je vsaj deloma dostojno uredila plače sebi podrejenemu uradniškemu osebju. Država je kar najbolje preskrbela svoje uradnike in je z vso človekoljubno velikodušnostjo popolnoma zagotovila življenske pogoje njih vdovam in sirotam. Samo učiteljstvo je pozabljena, zapuščena, uboga para, ki plove ob sedanjih življenskih draginjah — obupu v naročje.

Ista visoka zbornica je že večkrat soglasno priznala z vsemi svojimi gospodi govorniki v vnesenih in človekoljubnih besedah to učiteljsko bedo, ki pa še ni prenehala. Tudi vsi c. k. okrajni šolski sveti so priznali to dejstvo in priskočili so mnogim na pomoč z draginjskimi dokladami iz svojih skromnih sredstev. Deželno glavno mesto Gorica je priskočila velikodušno na pomoč vsemu svojemu učiteljstvu brez izjeme in mu zagotovila tolike draginjske doklade, da se dohodki goriškega mestnega učiteljstva krijejo z istimi, katere je vsemu učiteljstvu v deželi ista visoka zbornica privolila s svojim soglasnim sklepom v zadnjem sprejetem zakonskem načrtu.

Nepobitno dejstvo je torej da se godi učiteljstvu velika krivica, ker še danes nima vsaj deloma primerne plače, kar so priznali že vsi merodajni činitelji. Učiteljstvo je torej povsem nedolžno, ako še ni sankcioniran v zadnjem zasedanju soglasno sprejeti zakon, in učiteljstvo je po nedolžnem obsojeno v nadaljno trpljenje. Tako trpljenje je pa najhujše in se ne da prenašati.

Vsled tega vljudno prosi podpisano deželno učiteljsko društvo:

Visoka zbornica naj določi iz deželne blagajnice tako draginjsko doklado z letom 1905. vsemu učiteljstvu, da bo poravnana razlika med sedanjo faktično plačo in ono — ki se je soglasno sprejela po zadnjem zakonskem načrtu, ki jo naj prejema vse učiteljstvo v deželi, dokler se stalno zakonito ne izboljša njegovega obupnega gmotnega položaja.

Pokritje tega izdatka se vzame iz preostatkov na deželni užitnini.

Z zaupanjem zre deželno učiteljstvo v sedanje zasedanje visokega deželnega zbora, ki gotovo prinese učiteljstvu vsaj začasno deloma urejene plače, kar bo v čast gg. deželnim poslancem, ki se povzpno s tem blagim činom med prve človekoljube v naši širni monarhiji:

Deželno učiteljsko društvo za pokneženo grofijo
Goriško-Gradiščansko.

V Gorici, dne 19. oktobra 1905.

Tajnika:

Alojzij Urbančič
Inocenc Tarlau.

Predsednik:

Franc Bajt.
Podpredsednik:
Andrej Pizzul.

V odbor priporoča vsemu učiteljstvu, da naj polnoštevilno (sedaj šteje to naše društvo skoraj 300 članov, slov. in ital. tovarišev) pristopi k tej prepotrebni stanovski organizaciji, ki neumorno deluje za učiteljske in šolske interese. Novi člani naj se z dopisnico prijavijo tajniku Alojziju Urbančiču, nadučitelju v Mirnu pri Gorici.

Naši zaupniki, na delo!

Novi šolski in učni red in — stara netočnost glede slovanskih šol.

Petintrideset let je bil star dosedanji šolski in učni red za ljudske in meščanske šole. Te dni je pa naučno ministrstvo priobčilo in zaukazalo novo naredbo te vrste, ki stopi v veljavo s prihodnjim šolskim letom, oziroma že s 1. novembrom t. l. na tistih šolah, ki šele tedaj prično z novim šolskim letom. Ta novi pravilni red za javne in privatne ljudske in meščanske šole ni prinesel ravno veliko novega in tudi ni v bistvenih rečeh dosti preuredil starega reda. Nekatera poglavja so nova; toda v njih so izrečene bolj želje nego ukazi, kakor je razvidno iz našega uvodnega članka v predzadnji številki.

Napredek kaže ta red v notranji organizaciji šol; napredek je izražen v tem, ker se je v ta kodeks spravilo marsikaj, kar se je v teku 35 let dobro obneslo v praksi. Hvalevredno je tudi to, da se je porabilo še marsikaj, kar so priporočali napredni nemški pedagogi. Oziralo se je osebno na to, kako bi se šolski otroci ohranili zdravi, kako ne bi nobeden otrok ostajal brez pouka, kako naj bi šola delovala v soglasju s starši in z domačo hišo. Navedena so

bolj na drobno določila glede rednega šolskega obiska, glede vsednevnega in poldnevnega šolskega pouka, glede dolžnosti in pravic učiteljev in šolskih voditeljev in domače konference, glede izpričeval, razredov in oddelkov, preizkušenj itd. itd. Vse to smo že navedli v omenjenem članku.

Treba bo večkrat vzeti v roke ta novi šolski in učni red, da spoznamo natančno njegove vrline in napake. Kako se obnese v celoti, pokaže bodočnost. Zatorej ni moči izreči že danes splošne graje ali splošne hvale. To bi bilo pre-nagljeno.

Nekaj graje pa zasluži ta Hartlova »labodja pesem« že danes.

Eden prvih §§ novega šolskega reda velevala, da se morajo, kadar je treba gosposkam odločiti, zaslišati tudi občine, šolski okraji in dežele, kakšen učni jezik, oziroma jezik kakor predmet je izbrati novim, oziroma starim šolam. Ministrstvo so k sprejetju te točke v novo naredbo gotovo napotile večkratne razsodbe upravnega sodišča, pri katerem so se pritoževali pogostoma osebno slovanski starši, ki so jim vprav usiljevali nemške šole. Ta okoliščina nas je opozorila, da ta novi šolski in učni red ugaja v vseh točkah le čisto nemškimi, čisto italijanskimi in čisto slovanskimi (češkimi) šolam. Vsem glede jezika mešanim šolam prinaša seveda tudi mnogo navodil, a vseh ne. V Avstriji imamo namreč, žalibog, veliko nepedagoških šol, namreč osebno veliko nemških (nekaj italijanskih) šol, v katerih poučujejo slovanske, zlasti slovenske otroke. Vrhutega imamo utrakvistične šole in šole, v katerih se poleg slovanskega učnega jezika v preveliki meri uči nemščina (italijanščina) kakor učni predmet. Takih pedagoških odnošajev je v Avstriji vse polno. Novi učni red jih niti ne omenja: torej jih ne graja in ne hvali. Teh pedagoških izrastkov ni prepovedal kakor bi jih moral. Ako hoče tudi v tej kakor v drugih točkah uveljaviti zdrava pedagoška načela, naj bi bil dal vsaj navodila, kako je učitelju postopati na nemških (italijanskih) šolah, kjer je $\frac{1}{5}$ ali $\frac{3}{4}$ ali $\frac{1}{2}$ itd. slovanskih otrok, kako mu je uravnnavati pouk na utrakvističnih šolah, koliko ur je smeti porabiti na slovenskih šolah za tuj jezik (nemški, italijanski) kakor učni predmet, kateri drugi predmeti se smejo v tem slučaju prikrajšati itd.

Takih navodil pogrešamo v novem šolskem in učnem redu. V tej stvari tavajo v temi že 35 let vse šolske gosposke od najnižje do najvišje inštanice, ki so glede pedagoških in metodiških načel v tej točki vedno in povsod nedine — edine pa le v tem, da za slovenske otroke ni nikoli in nikjer preveč nemščine, oziroma italijanščine. Da se učitelji in otroci mučijo z nemškimi (italijanskimi) knjigami, da učenci zaradi neznanja učnega jezika zaostajajo v drugih koristnejših predmetih, da jim je zategadelj zaprta pot do višjih učilnic in potlej do višjih služb, za to se ne brigajo avstrijski c. kr. pedagogi. Materijalna in moralna škoda se pa godi Slovanom, osebno Slovencem, ko se vrhutega narod raznaroduje po tujih šolah. In to osebno tedaj, ako so tuje šole še v rokah tujih učiteljev, kar je, žalibog, v navadi. V Avstriji ustanavljajo najprvo za enega nemškega otroka in 99 slovenskih — nemško šolo! To nemško učilnico smatrajo zdaj Nemci za nemško posest. Takih slučajev je na Spodnjem Štajerskem 90%, na Koroškem pa 99%.

Torej glede slovanske šolske mladine na neslovanskih (utrakvističnih in drugih učilnicah) ni prinesel v jezikovnem obziru novi šolski in učni red nikakšnega pedagoškega zdravila.

Učiteljski stan — najlepši stan.

Študija slovanskega učitelja ob jezikovni meji.

Spisal I. Lapajne.

II.

S to epizodo iz svojega mladega učiteljskega življenja, ki bi ji lahko pridružil nebroj še drugih, sem hotel na podlagi izkušnje dokazati, da je naš stan, naš poklic lep, vzvišen in prijeten. Toda naslov mojega spisa pove, da hočemo opazovati specijalno slovanskega (slovenskega, hrvaškega) učitelja na jezikovni meji, da hočemo tudi njemu nasproti trditi, da je njegov stan najlepši stan. No, o tej točki pa moramo pripoznati, da nekoliko pretiravamo; zakaj njegovo stališče je težavnejše od stališča drugih učiteljev. Zakaj trdimo to? Kakor so socijalne in politične razmere v Avstriji, niso ob jezikovnih mejah ljudske in druge učilnice tako osnovane, kakor to zahteva člen XIX. državnih osnovnih zakonov. Ob jezikovnih mejah so največkrat nemške in italijanske šole za slovanske otroke. Na teh šolah delujejo tuintam tudi nemški in italijanski učitelji, kar je dvojna krivica. Manjša krivica je, ako so na teh šolah, na katerih sicer ni, kakor bi moral biti, slovanski jezik učni jezik, nastavljeni vsaj slovanski učitelji, ki so istega rodu kakor otroci, učitelji, ki ljubijo in umejo materinski jezik svojih učencev. Takih učilnic je v Avstriji vse polno in posebno veliko jih je na avstrijskem slovanskem jugu, in to ne samo ob jezikovnih mejah, ampak tudi v sredini slovanske zemlje, celo sredi slovanskih mest in trgov. Na takih šolah je še velika dobrota za šolsko mladino, ako na njih ne deluje učitelj tuje narodnosti, ampak idealen slovanski šolnik. On izprevidi, da je sicer zoper zakon, ker ne sme naravnost rabiti materinščine svoje in svojih otrok za učni jezik, a on je izobražen, pedagoško izobražen mož, čigar dolžnost je, da se v šoli na na eni strani sicer ravna po ukazih svojih gosposk, na drugi strani pa po pridobljenih pedagoških naukih. V tem oziru je sicer njegovo stališče težavno, težavno zlasti zaradi tega, ker ne deluje edino le v šoli, ker stopi časih tudi v javno življenje, ker pride morda tudi v dotiko s tamošnjimi političnimi odnošaji.

Laške in nemške šole na slovanski zemlji za slovanske otroke ni ustvarila pravica. Zaradi vsakdanjega kruha mora pa delovati slovanski učitelj tudi na takih šolah. Njegova dolžnost je, da tudi na teh učilnicah izpolnjuje to, kar mu je ukazano. Njegova vest, njegovo pedagoško prepričanje pa mu obenem veleva, da se slovanskim otrokom v teh neslovanskih šolah ne godi prevelika krivica. To dožene s tem, da se poslužuje v šoli najboljših metod, da olajša otrokom učenje, da gleda na lepo vedenje, da jim pomaga pri vsem z njihovo slovansko materinščino, s katero naj on veže slovanski roditeljski dom s tujo učilnico, ki ne sme biti zanje prevelika mučilnica. Na takih šolah je učenje težavno, in na takih zavodih ne govori slovanski učitelj vsak dan, da je »učiteljski stan — najlepši stan«. Le čvrsti učiteljski moči je dano prenašati vse težave, ki so spojene z razmerami na takih šolah; le učitelj, ki je poln ugleda, mora imeti na takih zavodih uspehe in se obdržati na svojem mestu.

Učitelj naj uči tuj jezik, saj to ni greh, naj uči tudi razne predmete v tem jeziku, čeravno je to zoper pedagoške principe, toda vso svoje učno postopanje naj nežni slovanski mladini olajša ne samo z dobro metodo in z ljubeznivostjo, ampak naj ji tudi pomaga z materinščino. Ko so mu pa slovanski otroci že enkrat v nemški ali laški šoli dobro napre-

dovali, ko so se ne da bi pozabili materinskega jezika, privadili tujemu jeziku, v katerem se zdaj vrši pouk, naj slovanski učitelj ne zamudi ugodne prilike, da jim pove na vsa usta, da so oni slovanski otroci, ki spoštujejo sicer tuje jezike, ljubijo pa svojega tako kakor ljubijo svoj dom, svojo ožjo in širšo domovino. Pri vsem tem odločnem nastopu pa mora slovanski učitelj v takih razmerah biti vendarle v šoli in izven šole v jezikovnih in narodnih stvareh čez vse objektiven in pravičen.

Ne da se pa tajiti, da se godi Slovanom krivica, osobito nam na jugu, kjer imamo preveč nemških in laških šol, ki morajo zanje zaradi ljubega kruha skrbeti tudi značajni slovanski učitelji, da ostanejo na dobrem glasu. Da se ta narodna krivica glede nemških in laških šol vsaj nekoliko zmanjša, naj slovanski učitelji izven šole delujejo za okrepčanje slovanskega življa, ker ni v šoli za to prostora. Izven šole naj slovanski učitelji delujejo za slovanska društva, za učiteljska, pevska, bralna, izobraževalna, kmetijska društva; za zadruge, za posojilnice, hranilnice itd.

Po tem uvodu je torej toplo priporočljivo v uvaževanje to-le:

1. Ob jezikovni meji naj delujejo najboljše učiteljske osebe.
2. Ob jezikovni meji naj skrbi učitelj v prvi vrsti za svoj ugled.
3. Ob jezikovni meji zbujaj učitelj v šoli in zunaj šole pravi domoljubni slovanski čut ter krepki slovanske korporacije (društva, zadruge).
4. V šoli in izven nje bodi pravičen v jezikovnih in narodnih vprašanjih.

V tem duhu sem postopal jaz, ki sem deloval 27 let na nemški šoli s slovenskimi otroki. In žel sem zahvalo, hvaležnost slovenskega naroda. O tem pričajo sledeče vrstice, ki mi jih je pisal prijatelj in tovariš, odličen slovenski domoljub v M. (F. St.), s katerim sva pred 37 leti na isti šoli v I. skupno delovala. Glase se:

Hvale nisva nikdar pričakovala, še manj pa zaslužila; zakaj storila sva le svojo dolžnost, ki jo je nama narekoval stan, navdušenje in ljubezen do naroda. In ti si te dolžnosti visoko držal ter jih zvesto izpolnoval do najnovejšega časa. Vse svoje sile si ves čas svojega življenja žrtvoval in posvetil dobri stvari, za blagor človeštva in za čast ter veljavo mile domovine. Tebe osrčuje sladka zavest o storjenem delu, in to je tudi nekaj vredno. To naj Te drži pokonci, to naj Te dela ponosnega! Plodonosna dejanja venčajo trudaljubivost z lepimi uspehi.

Priznanja in zaupnice.

X.

Učiteljstvo kamniškega okraja izreka svojim delegatoma gg. L. Letnarju in J. Tomanu svojo toplo zahvalo in priznanje za njiju možati in taktni nastop pri IV. deželni učiteljski skupščini s pripomnjo, da z ozirom na bedno gmotno stanje učiteljstva ne bi mogla na noben drug način boljše in izdatnejše zastopati koristi svojih volilcev.

To izjavo je podpisalo vse učiteljstvo kamniškega okraja.

Razstava učil v Ljubljani.

(Dalje.)

C. Avstrija.

Splošna sodba je bila, da je bil ta oddelek najlepši in tudi najbolj zanimiv del vse razstave. Zato vsa čast in pohvala odseku in posebno še njega načelniku, gosp. Luki Jelencu, ki je priredil ta del razstave. »Avstrija« je imela 16 oddelkov. Ker je bilo delo ogromno, zato si je odsek dela razdelil. Načelnik razstavnega odseka, g. Luka Jelenc, je priredil štiri oddelke, g. A. Smrdelj tri, sestra Terezija Hanzelič dva, g. J. Jeglič dva, g. F. Marolt dva, gdč. M. Marout enega ter gg. Gabršek in Wider tudi vsak po en oddelek. Vsi člani odseka so pa prirejali razstavo dogovorno in sporazumno z odsekovim načelnikom tovarišem Jelencem, ki pa za svoj trud ni dobil pohvale, kakor tudi ne načelnik odseka za »domoznanstvo«, g. Al. Kecelj, dočim so prejeli pohvalne dekrete taki, ki so razstavo le mimogrede pogledali in celo taki, ki razstave niti videli niso! Prezrtih je bilo še več drugih, ki so si pridobili mnogo zaslug za razstavo; a vendar nihče ni žaljen zaradi tega, ker ima vsakdo zavest, da je delal za korist in napredek ljudskega šolstva. Povedali smo to samo zaradi tega, da bi prizadeti krogi izpoznali, da dvojna mera ne izpodbuja učiteljstva do dela in tudi ne pospešuje ljudskega šolstva.

Po tem preludiju si pa oglejmo »Avstrijo«, in sicer oddelek za oddelkom.

1. Obči pregled. Vlach: Poočitovanje najvažnejših zemljepisnih pojmov. Zemljevidni obris I.: Avstro-ogrška monarhija. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstro-ogrške monarhije, fizikalni in politični.

2. Goropisje. Zemljevidni obris II.: Avstro-ogrška monarhija. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstro-ogrške monarhije, fizikalni in politični.

Slike: Hölzel: Ortler. Ledenik. Pastirica z Velikim Klekom. Lehman: Bernske Alpe. Slap. Koča za turiste. Planinska koča za pastirje. Razglednice. Planinske cvetice.

Planinka. Ravš. Kosi apnenca. Kosi granita. Rudnine: premog, sol, svinec, baker. Živali: srna, jelen, divja koza, planinski orel (slike). Črevlji za planince. Palica za planince. Dereze. Krplje. Cepin. Vrv. Nahrbtnik. Kravji zvonec. Kotel, orodje in posoda za izdelovanje sira. Kos suhega telečjega želodca. Kos sira. Sirovo maslo.

3. Kras. Zemljevid Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstro-ogrške monarhije, fizikalni in politični.

Slike: Postojna, Postojnska jama, vhod v Postojnsko jamo, plesišče v Postojnski jami, tartar v Postojnski jami, požiralnik Pivke, Cerknjsko jezero, pogozdovanje Krasa pri Št. Petru, Predjamski grad, Benetke, železnica; hrast, bukev, smreka, vinograd.

Človeška ribica. Kosi apnenca in kapnikov. Vino. Grozdje. — Laurenčič: Kranjska v slikah in opisih.

4. Ogrska nižina. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstre-ogrške monarhije, fizikalni in politični. Slike. Hölzel: Pusta Hortobágy pri Debrecinu. Lehman: Ogrska pusta. Umlauf: Narodne noše. Slike ogrskih mest in pokrajin. Podivjani konji. Razglednice. Pastir (čikoš) in par volov (model). Koruza, pšenica.

5. Dunav. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih alpskih dežel. Šolski nastenski zemljevid sudetskih dežel.

Slike: Hölzel, Dunav pri Dunaju. Dunaj. Izvir Dunava v Črnem lesu. Železna vrata (Ršava).

Razglednice posameznih krajev, ob katerih teče Dunav. Model parnika.

6. Koroško. — Štajersko. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih alpskih dežel.

Slike: Celovec, Veliki Klek, Vrbsko jezero, Gradec, Maribor, Celje, Rogatec, Semrnik, Dachstein, Erzberg. Razglednice znamenitih krajev. Premog. Granit. Slatina. Sol. Grozdje. Vino, pivo. Izdelki iz železa in svinca. Puška s krogli. Volneno blago.

7. Hrvaško in Slavonsko. Haardt-Rutar-Orožen: Avstro-ogrška monarhija. Deželni grb.

Slike: Zagreb, Hrvatje (narodna noša), Strossmayer, Jelačić, Korana s Plitviškimi jezeri, Sisek, bitka l. 1593. Razglednice. Koruza. Slive. Slivovec. Ročna dela. Tamburica. Hrastove doge za sode.

8. Primorska in Dalmacija. Zemljevid: Avstro-ogrška monarhija. Šolski nastenski zemljevid avstrijskih alpskih dežel. Deželna grba.

Slike: Miramar, Opatija, Ressel, Simon Gregorčič, Čiči (narodna noša), Tegetthoff, parnik, vojna ladja. Gerasch: Slapovi Krke, Kotorski zaliv, Trst, Gorica, Pulj, Zader. Razglednice. Model morske ladje. Morska sol. Morska voda. Južno sadje: smokve, mandlji, citrone, dinja, maroni, pomaranče. Vina: rebula, teran, refoško, bržanka. Maraskino. Karakteristična drevesa: lavorika, oljka, oljčni sad in olje, pinijska. Sardele. Sviloreja. Sirovi riž. Rižni skrob. Rižni zdrob.

9. Jadransko morje. Zemljevidni obris: Jadransko morje. Tržaško pristanišče. Hölzel: Pristanišče. Razglednice in stereoskopske slike vseh pomorskih mest, trgov, večjih krajev ob Jadranskem morju. Slike mest na otokih. Pomorščak. Trst z vojnimi ladjami. Bitka pri Visu. Tegetthoff. Model ladje. Obmorski prirodni pojavi (slike). Morska voda, sol, soline. Galebi. Razni prebivalci morja. Morske gobe. Stvari, ki se dovažajo po morju. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Iz „Deželnega slov. učiteljskega društva v Ljubljani“. Pretekli teden je oddalo društvo prošnjo za izboljšanje gmotnega stanja kranjskega učiteljstva posl. g. Ivanu Hribarju, ki jo je že pri prvi seji, kakor smo v zadnji številki omenili, izročil deželnemu zboru. — Prošnja ima naslednje točke: 1. Plače (XI., X., IX., oziroma za meščanske šole VIII. činovnega razreda državnih uradnikov). — 2. Leta provizoriškega službovanja naj se vštevajo v penzijo. — 3. Službena doba naj se skrajša na 35 let. — 4. Opravilne doklade naj se zvišajo, kakor je bilo sklenjeno na protestnem shodu. — 5. Vojaška leta naj se tudi vštevajo med službeni čas. — 6. Plače učiteljic naj bodo enake učiteljskim, in za ročna dela naj se posebej nagrade ali pa nastavijo posebne učiteljice za ženska ročna dela. — 7. Plače suplentov z zrelotnim izpričevalom naj znašajo najmanj 1200 K, ki pa naj se razdele na 12 mesecev, da ne bodo o počitnicah brez kruha.

Štajersko.

Savinsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 5. v. notoka tekoč l. na Gomilskem. Vkljub skrajno neugodnemu vremenu so se zbrali društveniki v dokaj obilnem številu. V svojem otvoritvenem nagovoru pozdravi predsednik vse

navzoče, posebno gdč M. Škrbinc (Št. Jur ob T.) ki je društvu na novo pristopila. Potem se zahvali vsem činiteljem, ki so kaj pripomogli, da postane društvo še tekom l. 1905. pokrovitelj »Učiteljskega konvikta«. — G. Marsehitz je predaval »O risanju po naravi«. Njegovo poročilo je bilo obsežno in temeljito. Pokazal je, kako se more učitelj tudi glede tega predmeta ozirati na praktične potrebe svojih učencev. Označil je natančno postopanje in sestavil podrobni učni načrt za vsako šolsko leto posebej. Vse te risbe je razpoložil na ogled. Za svojo res aktualno razpravo je žel občno pohvalo. Na splošno željo bo svoje poročilo objavil. O tem predmetu se je vnel živahen razgovor. Poudarjalo se je, da je marljivost poročevalčeva v tej stroki res občudovanja vredna. Jako nam je ugajala njegova teoretična razprava. Še bolj bi nam pa ustregel, ako bi nam o priliki zborovanja v Letušu priredil hospitacijo o tem predmetu. Tu naj bi pa tudi razstavil vse risbe svojih učencev, najboljših kakor tudi najslabših. Tako bi društveniki spoznali, kako pri proizvajanju posameznih risb postopa in kaj se pravzaprav na podlagi nove metode da doseči. G. podavatelj obljubi, da ustreže tej želji tekom šolskega leta 1905/6. Poročilo g. Zotterja o deželni učiteljski skupščini v Gradcu se preloži na prihodnje zborovanje, ki bo dne 19. listopada tekoč. l. v Braslovčah. Obenem bo občni zbor našega »Čebelarskega društva.«

Učit. društvo za celjski in laški okraj zboruje v nedeljo dne 5. nov. t. l. ob 1/2 11. uri dopoldne po nastopnem vzporedju: 1. Petje. 2. Zadnji zapisnik. 3. Društvene stvari in nasveti. 4. O kartografski projekciji. (Sanson-Flamsteedova osnova.) Podava gosp. profesor Jos. Kožuh. 5. Iz šolske prakse. Armin Gradišnik, tč. predsednik.

Učit. društvo za konjiški okraj ima svoje glavno letošnje zborovanje dne 12. nov. 1905 ob 1/2 11. uri dopoldne v Konjicah. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Letno poročilo tajnika. 4. Letno poročilo blagajničarice. 5. Vprašalna skrinjica. 6. Volitev novega odbora. 7. Predlogi in nasveti. K obilni udeležbi vabi vljudno odbor.

Goriško.

„Učiteljsko društvo za goriški okraj“ ima dne 9. novembra ob 2. uri popoldne redno zborovanje v gornji dvorani kavarne »Central«. Dnevni red: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Letno poročilo o društvenem delovanju. 3. Poročilo o podružničnih delovanjih. 4. Pregled društvenega računa. 5. Volitev treh računskih pregledovalcev. 6. Poročilo o »Zavezinem« zborovanju v Pulju s posebnim ozirom na »Zavezine« liste. 7. Volitev šestih zastopnikov v društvo »Učit. konvikta v Ljubljani«. 8. Volitev društvenega odbora. 9. Razni nasveti in predlogi. K polnoštevilni udeležbi vabi odbor.

Književnost in umetnost.

Josip Regali: Reliefi. Tiskal in založil Dragotin Hribar v Ljubljani 1905. Cena 2 K, po pošti 20 vin. več. — Osmero črtic, zbranih v tej knjigi, razodeva lep pripovedni talent. Priporočamo!

Popotnik. Letnik XXVI. Štev. 10. — Na prvem mestu prijavlja g. prof. dr. Bezjak konferenčno predavanje »Pedagoškodidaktičke drobtine«. V I. poglavju govori o avtoriteti. — V naslednjem čitamo nadaljevanje tovariša Avgušтина Požegarja razprave o »Vplivih dušnih pretresov pri domači in javni odgoji«. — Članka »K metodiki risanja« (spisal J. St.) in »Odmev iz risarske izložbe na šolski razstavi v Ljubljani« (spisal J. B.) sta aktualnega značaja, ki zbudita zanimanje med reformatorji risarskega pouka. — Tovariša Fr. Kocbek in M. J. Nerat nadaljujeta podrobno svoje poročilo »S I. mednarodnega kongresa za šolsko higijeno v Normberku l. 1904«. Priporočljivo posebno krajnim šolskim svetom! — »Književno poročilo« govori o novih publikacijah na našem znanstvenem in leposlovnem književnem polju. — »Razgled« zaključuje tudi ta zvezek.

Vestnik.

† **Primož Pakiž.** Dne 28. pret. mes. je umrl v Ribnici g. Primož Pakiž, deželni poslanec, star 76 let. Pakiž je bil blag in miroljuben mož in po letih ter po funkcijski dobi najstarejši deželni poslanec kranjski. Dasi pristaš katoliško-narodne stranke, je bil vedno naklonjen učiteljstvu in vnet za regulacijo učiteljskih plač. Bil je nasprotnik klerikalni obstrukciji. Poslanec je bil od l. 1873. Dobrosrčnemu možu blag spomin!

K discipliniranju delegatov in delegatinj kranjskega učiteljstva. V okrajnem šolskem svetu v Krškem je glasoval za glasovito discipliniranje delegacije kranjskega učiteljstva en sam član, in to ni nihče drugi nego sam nadzornik Stiasny. Vsi ostali člani okr. šol. sveta so bili proti discipliniranju. S tem korakom si je uničil nadzornik Stiasny še tisto malo simpatij, ki jih je užival med učiteljstvom. V interesu šolstva bi bilo najbolje, da bi ne nadzoroval nobene šole več, zakaj učiteljstvo je proti njemu skrajno ogorčeno. Ne ve samo gospod Kaltenegger, ampak tudi učiteljstvo ve, na kakšnem kolesu je prijahal g. Stiasny do nadzorništva. To ne imponuje nikomur, najmanj pa učiteljstvu. Če hočejo šolstvu in učiteljstvu dobro, bi treba sedanjemu nadzorniku povedati, da je doigral svojo vlogo. Ako ne ve referent deželnega šolskega sveta v Ljubljani, kak pedagog je nadzornik Stiasny, naj povpraša njegovega kolego g. nadzornika Maierja. Kdor sodi šolstvo izven športnih višav, mu ne bodo imponirale stalne fraze: »Ko sem potoval... To sem videl v Parizu... ko sem bil v Carigradu... na Ruskem je to tako-le...« Vsaj učiteljstvo je že do grla sito takih refrenov. Naše mnenje je, da ni okrajno nadzorništvo nikaka sinekura, še manje pa je za to, da bi tlačilo svobodno voljo učiteljstva pod svoje pete! Torej!

Uradno maščevanje. Kakor poročamo v članku o razstavi učil v Ljubljani, je poslal c. kr. deželni šolski svet kranjski skoro vsem učiteljem in učiteljicam, ki so sodelovali pri razstavi učil, prav laskave pohvalne dekrete. Dobili so jih tudi taki, ki niso nič sodelovali (n. pr. predsednik razstavnega odbora g. nadzornik A. Maier), ki so se vrnili v Ljubljano tek pred otvoritvijo, ko je bila razstava že popolnoma prirejena, oziroma že zaključena. Nismo nikomur nevoščljivi za pohvalna pisma, še bolj bi vsakemu privoščili pohvalnice v obliki nagrad. Grajati pa moramo, da je uporabljala visoka učna uprava dvojno mero, ali na priporočilo nadzornika Maierja ali iz lastne inicijative, ne vemo. Prezrli so tudi tovariša L. Jelenc a, četudi je bil načelnik odseka, ki je priredil razstavo učil za »Avstrijo«. Ta oddelek je bil eden najlepših, in listi so ga večkrat omenjali v svojih poročilih. Ker je pa bil tovariš Jelenc delegat deželne učiteljske skupščine in je sedaj v dvojni preiskavi: 1. zaradi kršenja § 14. ministrskega ukaza z dne 8. maja 1872. l. in 2. zaradi govora, ki je z njim utemeljeval nujni predlog o regulaciji učiteljskih plač, se je hotel c. kr. deželni šolski svet nad njim maščevati že s tem, da mu ni dal priznalnice in pohvale. To je pač tako maščevanje, ki ni vredno te vzvišene korporacije!

Odbor »Učiteljskega konvikta« je, izvršujoč sklep zadnjega občnega zbora, poslal naučnemu ministrstvu prošnjo za denarno podporo. Prošnja je bila vsestransko dobro utemeljena in je zlasti poudarjala humanitarni namen namernane zgradbe. V kaki (in morda vsaki) drugi državi bi naučno, ministrstvo z radostjo priskočilo na pomoč takemu društvu, ki ima tako plemenito nalogo. Naše naučno ministrstvo pa je odboru poslalo odgovor, da nima za take reči potrebnega kredita! Ali je to storilo človekoljubno ministrstvo iz lastne inicijative ali na »priporočilo« iz Ljubljane — ne vemo. A bodi kakorkoli! Tudi brez podporce z Dunaja zgradi kranjsko učiteljstvo varno zavetje svojim sirotam in otrokom.

Za nadučitelja v Guštanj je prišel g. Pečnik, doslej učitelj na Bajtiščah v Rožni dolini.

Premeščena je Irena Slemenškova, doslej prov. učiteljica na Zdolah pri Vidmu, k Sv. Trojici v Slov. goricah.

Osebnosti. Izprašana učiteljska kandidatinja gđ. Justina Modic je nameščena kot provizorična učiteljica na ljudski šoli v Vipavi. — C. kr. okr. šolski svet v Radovljici je nadučitelju gosp. J. Mediču na ljudski šoli na Jesenicah dovolil vsled bolezni šestmesečni dopust in nastavljal za ta čas kot suplentko na tej šoli absolvirano učiteljsko kandidatinjo gđ. Ivano Orel. — Deželni šolski svet kranjski je imenoval nadučiteljem v Naklem učitelja Antona Mahkota v Cerkljah. Definitivno so na svojih učnih mestih nastavljene sledeče učne moči: Doroteja Dereani na Svetem Vrhu, Ivan Blaganje v Hrvaškem Brodu, Ivana Paternoster na dekliški šoli v Tržiču in Ana Dragatin v Št. Lenartu. Premeščena je učiteljica Stanislava Mahkota iz Zaloga v Voklo in učitelj Anton Kos iz Voklega v Zalilog. V stalni pokoj sta stopili učiteljici Olga Leskovic v Planini in Gabrijela Tschurn v Ljubljani. Potrdilo se je imenovanje učitelja na rudniški ljudski šoli v Idriji Ivana Bajzelja telovadnim učiteljem na komunalni realki v Idriji. V Reichenau-u in Dolenji vasi pri Senožčah se ustanovita enorazrednici, šola v Zagorju se razširi v petrazrednico. Absolvirana učiteljska kandidatinja gđ. Ljudmila Šircelj je imenovana za suplentinjo na petrazredni ljudski šoli v Postojni. — Gosp. Josip Kramar, učitelj na štirirazredni ljudski šoli v Št. Vidu na Štajerskem, je premeščen v Plešivec. Na njegovo mesto je imenovan g. učitelj France Pogačnik.

»Slovenčeva sirovost«. Bila bi že lepa knjižica, ako bi zbrali vse tiste psovke, ki nas je z njimi obdelal »Slovenec«. Preklical ni še nobene, tudi one ne, ki je šel ponjo v svinjak. V 244. številki imenuje naš list »mistiško kajnega vol-vojvodo, ki je zazvonil s svojim zvoncem na vratu«. Vol-vojvoda! Kako duhovito, kako originalno! Sicer pa nam ni prav nič žal, da ne moremo v izbiro psovke konkurirati s »Slovencem«. V tem pogledu je brez konkurence. Jezi ga nemara samo to, da ne soglašajo s tako njegovo duhovitostjo niti vsi pristaši one stranke, katere glasilo je »Slovenec«.

Popolnoma brez srca pa tudi ni naučno ministrstvo. Saj je pravkar izdalo ukaz, da ne sme mladina nositi preveč knjig obenem v šolo, da si ne polomi udov. Najbolje bi bilo, da ukaže, naj otroci iztrgajo vsak dan tiste liste iz knjig, ki jih bodo rabili dotični dan. Taka raztrgana učenost jih nemara ne bo preveč težila!

Iz »Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani«. Odbor je imel meseca oktobra dve seji, v katerih je sestavil prošnjo na deželni zbor za ureditev plač in drugih pravnih razmer kranjskega učiteljstva.*) — V ponedeljek dne 23. pret. mes. pa se je novemu deželnemu predsedniku poklonila deputacija iz društvenega odbora: predsednik Juraj Režek tajnik Jakob Furlan in blagajnik Jakob Dimnik. Društveni predsednik je v svojem govoru pojasnil žalostni gmotni položaj kranjskega učiteljstva, ki kar ječi pod težo neznosne svoje bede in iz nje narastlih svojih dolgov. Draginja raste pri vseh potrebščinah od dne do dne čedalje bolj, zato je tudi vsem javnim in zasebnim uslužbencem izdatno zvišali njihove letne plače, le učiteljstvo je še vedno ostalo pri svojih starih (bornih) nizkih plačah. Leta in leta že trka in prosi učiteljstvo pri deželnem zboru, da bi mu pomagali iz tega žalostnega položaja, toda do danes še vedno zaman. Tako stanje mora prignati učiteljstvo naravnost do obupa! Zato se hoče učiteljstvo tudi letos zopet oglašiti pri deželnem zboru s prošnjo, naj mu že vendar enkrat primerno uravnajo njegovo plače in ga rešijo te bede. In pri tej priliki naj bi g. deželni predsednik blagovolil zastaviti svojo tehtno in odvažno besedo v prilogo naši prošnji. Učiteljstvo kranjsko mu bo za ta čin dobrohotnosti in pomoči ostalo vedno hvaležno. — G. deželni predsednik je deputacijo preprijazno sprejel, naglašal, da mu je znan žalostni položaj kranjskega učiteljstva in zagotavljal ga svoje naklonjenosti in pomoči; žal, da pa to izboljšanje ni toliko zavisno od vlade in deželnega šolskega sveta, kakor od deželnega zbora. V nadaljnjem razgovoru se je informiral še o raznih učiteljskih zadevah in obljubil, kjerkoli bo le mogoče učiteljstvu svojo pomoč.

*) O prošnji govorimo na drugem mestu.

Štajerska slovenska kmetijska šola. V XXXV. odstavku je zadnjič odgovorila naša »Pisarna« vprašanju učitelja-vrtnarja, kaj je s štajersko slovensko kmetijsko šolo. Dodatno k prvemu odgovoru prijavljamo danes, da je deželni odbor štajerski že predložil deželnemu zboru poročilo o ustanovitvi te šole s to-le predlogo: Deželni odbor se pooblašča, odnosno se mu naroča: 1. da kupi zemljišče št. 37. zakonskih Franca in Jere Pisanec v St. Jurju ob juž. žel. v obsegu 30 ha 2721 m² ter posamezne, tega dotikajoče se parcele travnikov in polja v obsegu 17 ha 625 m² v imenu deželne štajerske v svrhu ustanovitve kmetijske šole, če je cena primerna in je zasigurana potrebna pitna in druga voda; — 2. da izdelava v slučaju nakupa načrte in stroškovnike, tičoč se potrebnih stanovanjskih, šolskih in gospodarskih poslopij, da stopi s c. kr. vlado v dogovor zaradi doneska k ustanovitvi in vzdrževanju šole in da stavi v tem pogledu v prihodnjem zasedanju določne predloge; — 3. da nadaljuje pozvedovanje o prostoru za šolo v slučaju, če bi se Pisančevo zemljišče v St. Jurju ob juž. žel. ne dalo dobiti, in da o tem poroča.

Žalostna slava! Prijatelj nam piše: Nadzornik Stiasny si mane veselja roke! Česar ni mogel dobiti pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Krškem, se mu je posrečilo v Litiji. To je edini c. kr. okrajni šolski svet na Kranjskem, ki hoče odjesti 33 delegatom IV. deželne učiteljske skupščine že itak skromne petletnice ter preprečiti letos o novem letu pomaknjenje v višji plačilni razred. Slave in popularnosti med učiteljstvom si nadzornik Stiasny ni pridobil s tem junaškim činom, o tem naj bo prepričan! Da mu je pomagal pri tem dekan Ant. Žlogar, tajnik družbe sv. Cirila in Metoda, se ne čudimo. Delal je po zgledu profesorja Ant. Kržičiča, ki je v c. kr. deželnem šolskem svetu z vso vnemo glasoval za discipliniranje. Ne moremo pa se prečuditi, da je prihitel in prinesel poleno na Stiasnyjevo grmado veliki svobodomiselni (!?) naprednjak (!?) notar Luka Svetec, podpredsednik družbe sv. Cirila in Metoda. Pač smo že čuli večkrat, da je liberalni Svetec velik nasprotnik šole, da je nasprotoval v krajnem šolskem svetu ob vsaki priliki litijskemu učiteljstvu in zavlačeval, dokler je mogel potrebno razširjenje ondotne šole, a da ga bo speljal na led nadzornik Stiasny, tega nismo pričakovali. Če svobodomiselni notar Luka Svetec ne more več narediti lastne pravične sodbe, naj odloži taka častna, a odgovorna mesta, da ne bo spravljaj v slabo luč narodno napredne stranke pri učiteljstvu. Svobodomiselni notar Luka Svetec je celo član izvrševalnega odbora narodno napredne stranke, zato opozarjamo naša zastopnika v tem odboru, Dimnika in Jelenca, da spravita tam to zadevo v razgovor!

Učitelji, podpirajte „Družbo sv. Cirila in Metoda“! Znano je še vsemu slovenskemu učiteljstvu, da je ukazal c. kr. deželni šolski svet kranjski uvesti proti vsem delegatom IV. dežel. učiteljske skupščine disciplinarno preiskavo, ker so se baje pregrešili proti zakonu z dne 9. marca 1879 in z dne 29. aprila 1873. Posamezni c. kr. okraj. šol. sveti so že imeli o tej zadevi svoje seje. Tudi c. kr. okraj. šolski svet litijski je imel pretečene dni sejo o tej zadevi. In čujte ter strmitel! Tako podpredsednik kakor tudi tajnik »Družbe sv. Cirila in Metoda« sta bila za to, da se prizadeta delegata disciplinirata. Pa pravijo, da ni odbor »Družbe sv. Cirila in Metoda« naklonjen učiteljstvu? Živela taka naklonjenost!

God pokojne cesarice Elizabete praznujejo letos šele dne 20. t. m., ker je 19. nedelja.

C. kr. mestni šolski svet ljubljanski je v svoji zadnji seji sklenil predlagati c. kr. deželnemu šolskemu svetu, da opusti vsako nadaljno disciplinarno postopanje proti vsem trem delegatom mestnega učiteljstva pri zadnji deželni učiteljski skupščini. Tako je prav!

Iz Laškega trga nam poročajo, da je izvoljen za načelnika krajnega šolskega sveta laške okoliške šole g. Edvard Kukec. — Tamošnji učitelj tovariš Oskar Moll je premeščen v Trbovlje. V Laškem trgu obžalujejo njegov odhod, ker je bil g. Moll izvrsten učitelj in družabnik. Priedili so mu lepo odhodnico.

V Solkanu so blagoslovili v nedeljo novo šolsko poslopje.

Z učiteljišča v Kopru poročajo, da zmerja tamkajšnji učitelj risanja, Nemeč Schaffenhauer, slovenske učiteljiščične z »Windische Hunde«. Najbolje bi bilo, da bi pokazali temu neotesancu pot tjakaj, kjer mu ne bo treba jesti kruha na slovanskih tleh. Ali je znano ravnateljstvu učiteljišča to nesramno izzivanje in kaj misli ukreniti, da ne bodo neolikanci žalili slovenske mladine?

»Posel z Budče« prijavlja v zadnji številki poročilo o VII. štajerski deželni učiteljski skupščini.

»Českij Učitelj« govori v zadnji številki o discipliniranju delegatov IV. kranjske deželne učit. skupščini. Seveda je glede tega našega mnenja, a ne mnenja kranjskih Flachsmannov. Ti so tako osamljeni, da jih je čedalje bolj strah.

Razgled po šolskem svetu.

— Enaka plača. V koroškem deželnem zboru je predlagal dne 24. pret. mes. poslanec dr. Pupovac, naj se da učiteljem in učiteljicam enaka plača.

— Privatno žensko učiteljišče v Mariboru. V štajerskem deželnem zboru je 24. pr. mes. utemeljeval poslanec Wastian svoj predlog, naj podeli privatnemu ženskemu učiteljišču v Mariboru pravico javnosti, češ, da je to potrebno zategadelj, ker morajo absolventinje delati zrelostni izpit na ondotnem nemškem učiteljišču, kjer pa so profesorji sami narodni Slovenci, ki niso naklonjeni nemškim kandidatinjam. Deželni odbornik dr. Link je pojasnil, da je deželni šolski svet že vložil prošnjo za podelitev pravice javnosti. Tej prošnji gotovo ugrade še pred prvo maturo na tem zavodu. Po tem pojasnilu je posl. Wastian umaknil svoj predlog.

Češko vseučilišče v Pragi. Za letošnji zimski semester se je vpisalo do 20. pret. mes. na češkem vseučilišču v Pragi 3558 rednih in izrednih slušateljev, in sicer na bogoslovni fakulteti 120, na juristični 1548, na filozofični 486 in na medicinski 1404.

— Meščanska šola v Postojni. Naučno ministrstvo je z nebistvenimi izpremembami odobrilo učni načrt deške meščanske šole s slovenskim učnim jezikom, ki jo nameravajo ustanoviti v Postojni. Ta meščanska šola bo imela trgovski značaj in bo obsegala tri letnike.

— Srbski vseučiliščniki štrajkajo. Dne 25. pret. meseca ni bilo nobenega dijaka k predavanjem. Položaj se na komaj otvorjenem srbskem vseučilišču vedno poostruje. O vzroku smo govorili že v zadnji številki. To je gotovo v škodo temu mlademu vseučilišču.

— Radikalno-demokratski akademiki bolgarskega vseučilišča v Sredcu so sklenili, da zopet prično borbo za akademično svobodo. Izkušajo dognati, da odpuste kazen vsem onim tovarišem, ki jih je lansko leto zaradi iste borbe obsodil akademični senat.

— Disciplinarni zakon za obrtno-nadaljevalne šole. Dne 28. pret. meseca so predlagali v štajerskem deželnem zboru nemški poslanci, naj izda imenovani deželni zbor disciplinarni zakon tudi za obrtno-nadaljevalne šole.

— Fejervarijeva vlada hoče uresničiti načrt splošnega in brezplačnega ljudskošolskega pouka, zvišati plače državnim, komunalnim in versko-občinskim učiteljem ter uvesti splošno državno učiteljsko usposobljenost.

— Državno zvezo srednješolskih profesorjev so ustanovili o Vseh svetih na shodu v Brnu.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1311.

Kranjsko.

Na štirirazrednici v Radovljici se razpisuje eno učno mesto v stalno oziroma začasno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje se vlagajo semkaj predpisanim putem do 30. novembra 1905.

Prosilci, ki še niso v kranjski javni šolski službi stalno nameščeni, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici, dne 25. oktobra 1905.

Listnica uredništva.

V deveto vas na Krasu: Porabimo ob drugi priliki in v drugačni obliki. — Popravkarjem na Štajersko: Čeprav nam žugate z državnim pravdnistvom, ne priobčimo Vaših popravkov, ker ne odgovarjata določilom tiskovnega zakona. Terorizirati se ne damo z nobenim žuganjem! „Zaslišni učitelj!“ prihodnjič! Pozdrav!

Kateri

nadučitelj z otroki za srednjo šolo želi

menjati službo

z učiteljem v prvem plačilnem razredu?

Ponudbe pod „Spodnji Štajer“, Maribor poste restante do 19. novembra t. l.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu

ter vse tiskovine za obrtne nadaljevalne šole po naj-novejših predpisih priporoča

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Ravnokar je
izšel

Ravnokar je
izšel

ROČNI ZAPISNIK

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Spodnje Štajerskem in Primorskem in z osebnim statusom kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva

za šolsko leto 1905/06., XII. letnik
Sestavi L. Jelenc.

Cena: Za 75 učencev 1 K 40 v, za 100 učencev 1 K 50 v
za 125 učencev 1 K 60 v, za 150 učencev 1 K 70 v.

Ročni zapisnik je prevzela letos »Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« od gosp. Štef. Primožiča v svojo last.

Naroča se obenem s šolskimi tiskovinami v tiskarni Dragotina Hribarja v Ljubljani ali pa pri vodstvu Zaveze.